

16 Κτίζοντας ορολογικούς πόρους στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος: συν-δημιουργώντας ορολογική πολιτική

Άννα Μάστορα, Αγγελική Δημητρομανωλάκη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ) αποτελεί βασικό φορέα διαχείρισης ορολογίας, ενώ – λόγω του θεσμικού ρόλου και των αρμοδιοτήτων της – αποτελεί εξίσου σημαντικό παράγοντα και για την ανάπτυξη ορολογικών πόρων. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται η παρούσα εργασία, η οποία εκπονήθηκε σε δύο φάσεις: σχεδιασμός υποδομής, υλοποίηση και δημιουργία συγκεκριμένου ορολογικού πόρου. Στην πιλοτική φάση αξιοποιήθηκε η υποδομή για τη δημιουργία γλωσσαρίου με όρους που χρησιμοποιούνται στις ψηφιακές υπηρεσίες της ΕΒΕ, ενώ ο απώτερος σκοπός είναι η ανάπτυξη ορολογικής πολιτικής στην ΕΒΕ με βάση την αρχή της συν-δημιουργίας.

Building terminological resources at the National Library of Greece: co-creating terminological policy

Anna Mastora, Angeliki Dimitromanolaki

ABSTRACT

The National Library of Greece (NLG) is a key body of terminology management, and, due to its institutional role and responsibilities, it is also an important factor in the development of terminological resources. This includes the present work, which is carried out in two phases: infrastructure planning, implementation and creation of a specific terminological resource. In the pilot phase, the infrastructure was used for the creation of a glossary for the NLG digital services, while the ultimate goal is the development of NLG's terminological policy based on the principle of co-creation.

0 Εισαγωγή

Οι βιβλιοθήκες, και πολύ περισσότερο οι εθνικές βιβλιοθήκες, οφείλουν να διαχειριστούν με συστηματικό τρόπο το σύνολο της ορολογίας που παράγεται ή διακινείται στο πλαίσιο όλων των εκφάνσεων λειτουργίας τους. Στην περίπτωση της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος (ΕΒΕ), αυτή η ανάγκη εντοπίζεται, μεταξύ άλλων, στη σύνταξη οδηγιών, κανονισμών και κειμένων δημοσιότητας, στην παραμετροποίηση εφαρμογών λογισμικού που χρησιμοποιούνται από το προσωπικό, στη σύνταξη διοικητικών εγγράφων, όπως οι αιτιολογικές εκθέσεις

και οι αναφορές πεπραγμένων, στις μεταφραστικές εργασίες, καθώς και σε επιστημονικές ή άλλου τύπου δημοσιεύσεις. Επιπλέον, οι ορολογικοί πόροι που δημιουργούνται μπορούν να χρησιμεύσουν ως οδηγό προς νέο προσωπικό, ασκούμενους, καθώς και σε προσωπικό που εργάζεται στον φορέα μέσω διεθνών προγραμμάτων ανταλλαγής προσωπικού, π.χ. Erasmus+, με σκοπό την εξοικείωσή τους με το σύνολο των δραστηριοτήτων του φορέα. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται η παρούσα εργασία για την ανάπτυξη ορολογικών πόρων, η οποία έχει ως απώτερο σκοπό την ανάπτυξη ορολογικής πολιτικής στην ΕΒΕ με βάση την αρχή της συν-δημιουργίας. Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι η συγκεκριμένη ορολογική εργασία δεν αφορά την ανάπτυξη των ελεγχόμενων λεξιλογίων από την ΕΒΕ, δηλαδή καταλόγων καθιερωμένων αποδόσεων, που αξιοποιούνται για την αναζήτηση του υλικού.

1 Επισκόπηση πεδίου

Για την επίτευξη του απώτερου σκοπού της ορολογικής εργασίας, αλλά και των επιμέρους επιχειρησιακών στόχων της, βασικά εργαλεία αναφοράς αποτελούν τα υπάρχοντα σχετικά πρότυπα. Οι βασικές αρχές που ακολουθήθηκαν στην πιλοτική φάση, αλλά και οι βάσεις πάνω στις οποίες θα υλοποιηθεί η επέκταση της υποδομής, αποτυπώνονται στο πρότυπο ΕΛΟΤ 402 «Ορολογική εργασία – Αρχές και μέθοδοι» (ΕΛΟΤ 402:2010). Το πρότυπο έχει ως γενικό σκοπό να παράσχει ένα κοινό πλαίσιο θεώρησης και να εξηγήσει πώς θα πρέπει να πραγματώνεται η θεώρηση αυτή από τους οργανισμούς ή από τα άτομα που εμπλέκονται στην Ορολογία. Αξιοποιείται επίσης το Πρότυπο ΕΛΟΤ 562 «Ορολογική εργασία – Εναρμόνιση εννοιών και όρων» (ΕΛΟΤ 562:2011), καθώς, στο πλαίσιο ανάπτυξης ορολογικής πολιτικής στην ΕΒΕ, οι όροι προέρχονται από διαφορετικούς τομείς καθιστώντας υπαρκτές τις επικαλύψεις αλλά και την ανάγκη επιλογής λεκτικών κατασημάνσεων για εναρμονισμένες έννοιες σε διαφορετικές γλώσσες.

Βασικός οδηγός για την επίτευξη του απώτερου σκοπού της παρούσας ορολογικής εργασίας, δηλαδή την ανάπτυξη και υλοποίηση ορολογικής πολιτικής στην ΕΒΕ, είναι το πρότυπο ΕΛΟΤ 1443 «Ορολογικές πολιτικές – Ανάπτυξη και υλοποίηση» (ΕΛΟΤ 1443:2012), το οποίο παρέχει κατευθυντήριες οδηγίες και μεθοδολογία για ανάπτυξη και υλοποίηση ολοκληρωμένης πολιτικής για τον σχεδιασμό και τη διαχείριση της ορολογίας σε διαφορετικά πλαίσια εφαρμογής.

Εκτός από τα πρότυπα, αξιοποιήθηκε και προηγούμενη σχετική εργασία άλλων φορέων. Σε ό,τι αφορά την ορολογική πολιτική αποτέλεσαν οδηγό οι κατευθυντήριες οδηγίες της UNESCO για διαμόρφωση ορολογικής πολιτικής (UNESCO, 2005) και η πολιτική για την ανάπτυξη της εθνικής υποδομής ορολογίας της Σουηδίας (Nilsson, 2009). Για την ανάπτυξη

ορολογικών πόρων, λήφθηκαν υπόψη προηγούμενες υλοποιήσεις όπως το γλωσσάριο γεωπληροφορικής και γεωγραφικών πληροφοριακών συστημάτων (Χαλκιάς και Αναγνωστόπουλος, 2003), το γλωσσάριο για τη μετανάστευση και τις μεταναστευτικές πολιτικές των ΗΠΑ και της ΕΕ (Τζοτζαδίνη, 2015) αλλά και το γλωσσάριο για τη συντήρηση ξενοδοχειακής μονάδας (Τζοτζαδίνη και Πετράκης, 2019).

2 Ορολογικοί πόροι – Γλωσσάριο ΕΒΕ

Με δεδομένο ότι η ανάπτυξη ορολογικών πόρων εντάσσεται στο πλαίσιο της δημιουργίας ορολογικής πολιτικής στην ΕΒΕ, ορίστηκε αρχικά η μεθοδολογία της εργασίας (Pavel and Nolet, 2001) και ακολούθησε η φάση της υλοποίησης, όπως περιγράφεται παρακάτω.

Ξεκινώντας από τη μεθοδολογία που εφαρμόστηκε, είναι σαφές, εφόσον γίνεται λόγος για ορολογική εργασία, ότι πρόκειται για εννοιοκεντρική προσέγγιση (Βαλεοντής, 2017). Εξάλλου, μια τέτοια προσέγγιση εξυπηρετεί τις ανάγκες διαχείρισης ορολογίας της ΕΒΕ μέσω της δημιουργίας μίας επεκτάσιμης υποδομής για την ανάπτυξη ορολογικών πόρων. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στη σαφή επισήμανση των σχέσεων μεταξύ των εννοιών, δηλαδή των ιεραρχικών και συσχετικών σχέσεων (Τοράκη, 2009, ΕΛΟΤ 402:2010), με στόχο να κτιστεί σταδιακά η εννοιακή δομή της υπό εξέταση ορολογίας.

Επιπρόσθετα, ακολουθώντας την Cabré, που υποστηρίζει ότι οι όροι για έναν ορολογικό πόρο συγκεντρώνονται από πραγματικά κείμενα των ειδικών μίας θεματικής περιοχής και δεν δημιουργούνται από τους ορολόγους, αφετηρία για τον σχεδιασμό της υποδομής ήταν πραγματικά κείμενα της ΕΒΕ. Σύμφωνα με την ίδια, οι ορογράφοι οφείλουν να καταγράφουν τους όρους που χρησιμοποιούν οι ειδικοί για να επικοινωνούν μεταξύ τους, ανεξάρτητα από το αν καθένας από αυτούς τους όρους είναι η πλέον κατάλληλη κατασήμανση της αντίστοιχης έννοιας ή όχι. Η καταγραφή πολλαπλών όρων ως κατασημάνσεων της ίδιας έννοιας είναι βασική αρχή της περιγραφικής ορολογίας (Cabré, 1999), που, σε αντίθεση με την κανονιστική – παραδοσιακή – προσέγγιση, όπως επισημαίνει η Temmerman (2000), εστιάζει στη σημασία της συμπερίληψης πολλαπλών όρων στην ορολογική εργασία, προκειμένου να αποτυπωθεί ο λόγος των ειδικών της θεματικής περιοχής καθώς και οι κοινωνικο-γνωστικές προεκτάσεις του.

Αφετηρία για τη συγκεκριμένη ορολογική εργασία υπήρξε η σύνταξη του Οδηγού Ψηφιακών Υπηρεσιών της ΕΒΕ (Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, 2021). Κατά την επιμέλεια του Οδηγού εντοπίστηκαν ζητήματα στη χρήση των όρων τα οποία κρίθηκε απαραίτητο να αντιμετωπιστούν. Σε πρώτο επίπεδο, αναγνωρίστηκε η ανάγκη δημιουργίας γλωσσαρίου για τις ψηφιακές υπηρεσίες της ΕΒΕ, το οποίο θα αποτελούσε συμπλήρωμα του Οδηγού

Ψηφιακών Υπηρεσιών. Ωστόσο, η πιο μεθοδική μελέτη των όρων που χρησιμοποιούνταν σε άλλες πηγές της ΕΒΕ – π.χ. Ηλεκτρονικός Κατάλογος – καθώς και η προσπάθεια διερεύνησης των εννοιών των οποίων οι συγκεκριμένοι όροι λειτουργούσαν ως κατασημάνσεις, κατέδειξε το κενό που υπήρχε στην εφαρμογή των αρχών σχηματισμού όρων (ΕΛΟΤ 402:2010), τόσο σε ό,τι αφορά όρους που ήταν ήδη σε χρήση όσο και σχετικά με τη δημιουργία νέων όρων – π.χ. για νέες υπηρεσίες της ΕΒΕ. Ως εκ τούτου, αναδείχθηκε η σημασία διαμόρφωσης ορολογικής πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, τέθηκε και ο στόχος της ορολογικής εργασίας, που δεν περιορίζεται στην ανάπτυξη γλωσσαρίου για τις ψηφιακές υπηρεσίες της ΕΒΕ αλλά προκρίνει την ανάπτυξη μιας επεκτάσιμης υποδομής, που θα αναπαριστά το σύστημα εννοιών της ΕΒΕ και θα λειτουργήσει ως βάση για την αποτελεσματική διαχείριση της ορολογίας και για τη δημιουργία νέων ορολογικών πόρων.

Στην πιλοτική φάση της υλοποίησης, αναπτύχθηκε η υποδομή και δημιουργήθηκε ο πρώτος ορολογικός πόρος: το Γλωσσάρι Ψηφιακών Υπηρεσιών της ΕΒΕ. Αρχικά, συγκεντρώθηκαν σε ένα αρχείο excel οι όροι που υπήρχαν στο κείμενο του Οδηγού και καταγράφηκαν στο πεδίο *Όρος*. Παράλληλα, εξετάστηκαν οι όροι που χρησιμοποιούνται ως κατασημάνσεις των ίδιων εννοιών σε διαφορετικές πηγές της ΕΒΕ και δημιουργήθηκαν τα αντίστοιχα πεδία: *Οδηγός Ψηφιακών Υπηρεσιών ΕΒΕ, Ιστότοπος ΕΒΕ, Ηλεκτρονικός Κατάλογος, Υπηρεσία Ενιαίας Αναζήτησης*. Στα πεδία αυτά σημειώνεται για κάθε όρο η πηγή ή οι πηγές της ΕΒΕ στις οποίες χρησιμοποιείται.

Στη συνέχεια, εξετάστηκαν οι έννοιες που δηλώνονται με αυτούς τους όρους, καθώς και οι τύποι των σχέσεων μεταξύ των εννοιών: α) Ιεραρχική σχέση: π.χ. τεκμήριο → ηλεκτρονικό τεκμήριο, β) Συσχετική σχέση: τεκμήριο – δανεισμός. Παράλληλα, εντοπίστηκαν περιπτώσεις μονοσημίας αλλά και πολλές περιπτώσεις συνωνυμίας (ΕΛΟΤ 402:2010): π.χ. σύνθετη αναζήτηση, προηγμένη αναζήτηση. Για να συνδεθούν οι όροι που αποτελούν κατασημάνσεις της ίδιας έννοιας, δημιουργήθηκε σχετικό πεδίο, μέσω του οποίου συνδέονται οι συνώνυμοι όροι (ΕΛΟΤ 562:2011). Μεταξύ των συνώνυμων όρων επιλέχθηκε – και επισημαίνεται στο συγκεκριμένο πεδίο – ο προτιμώμενος όρος (ΕΛΟΤ 1321:1993). Ως κριτήρια για την επιλογή του προτιμώμενου όρου ως κατασήμανσης μίας έννοιας αξιοποιήθηκαν υπάρχοντα πρότυπα, ορολογία που έχει καθιερωθεί από τους αρμόδιους φορείς ή άλλες αξιόπιστες πηγές όπως βάσεις όρων και θησαυροί επίσημων φορέων (π.χ. ΙΑΤΕ), καθώς και οι αρχές σχηματισμού όρων (ΕΛΟΤ 402:2010). Τον σκοπό αυτό εξυπηρετεί το πεδίο *Πρότυπο*, όπου σημειώνεται το πρότυπο ή άλλη τεκμηρίωση, εφόσον υπάρχει, για τη χρήση κάθε όρου.

Διαπιστώθηκε, ωστόσο, ότι υπήρχαν και περιπτώσεις πολυσημίας όρων και συγκεκριμένα όροι που, ενώ στην ευρύτερη γλωσσική κοινότητα δηλώνουν γενικές έννοιες, στις πηγές της ΕΒΕ χρησιμοποιούνται ως κατασημάνσεις στενότερων ή ακόμα και ατομικών εννοιών (ΕΛΟΤ 402:2010). Την ανάγκη επισήμανσης αυτής της διαφοροποίησης, ως αποτύπωσης του λόγου των ειδικών (Temmerman, 2000), καλύπτει το πεδίο *Χρήση Όρου*. Παράδειγμα: Ερευνητική Βιβλιοθήκη.

Επιπλέον, προστέθηκαν τα πεδία *Όρος στα Αγγλικά, Πρότυπο για Αγγλικό Όρο, Όρος στα Γαλλικά, Πρότυπο για Γαλλικό Όρο*. Μέσω της εισαγωγής αυτών των πεδίων επιδιώκεται να αξιοποιηθεί η ορολογική εργασία που έχει γίνει από έγκριτους φορείς του εξωτερικού, με στόχο αρχικά την υιοθέτηση αντίστοιχων – ισοδύναμων – όρων στην ελληνική γλώσσα και έπειτα την υιοθέτηση κοινών κανόνων για την επιλογή ισοδύναμων όρων σε ξένες γλώσσες, σε περίπτωση που δεν υπάρχουν, για τις υπό εξέταση έννοιες – π.χ. για κάποια υπηρεσία της ΕΒΕ – σύμφωνα και με τις αρχές εναρμόνισης όρων (ΕΛΟΤ 562:2011).

Τέλος, στο πεδίο *Ορισμός* ορίζεται η έννοια με την οποία συνδέεται κάθε όρος. Για τις περιπτώσεις συνωνυμίας το πεδίο αυτό έχει τιμή μόνο στην περίπτωση του προτιμώμενου όρου. Για τους υπόλοιπους όρους, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, υπάρχει η σύνδεση με τον προτιμώμενο και, ως εκ τούτου, η σύνδεση με την οριζόμενη έννοια (Βαλεοντής, 2017). Η σύνταξη των ορισμών ακολουθεί τις σχετικές αρχές του ΕΛΟΤ (ΕΛΟΤ 402:2010). Πιο συγκεκριμένα, προτιμήθηκαν, όπου αυτό ήταν δυνατό, οι εντατικοί ορισμοί: π.χ. «*πηγές ανοικτής πρόσβασης: ηλεκτρονικές πηγές που παρέχουν ελεύθερη, άμεση, διαρκή και απαλλαγμένη από τέλη και τους περισσότερους περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων πρόσβαση, κυρίως σε ακαδημαϊκό και επιστημονικό περιεχόμενο*». Ωστόσο, λόγω της φύσης και του βαθμού εξειδίκευσης των υπό εξέταση εννοιών, υπήρχαν αρκετές περιπτώσεις που καθιστούσαν αναγκαίο τον εκτατικό ορισμό: π.χ. «*Γενική Συλλογή ΕΒΕ: Συλλογή Βιβλίων, Συλλογή Περιοδικών, Συλλογή Εφημερίδων*». Επιπλέον, για λόγους συμμόρφωσης με τα εθνικά και διεθνή πρότυπα, υιοθετήθηκαν ορισμοί που υπήρχαν ήδη σε πρότυπα, εφόσον ανταποκρίνονταν στην εννοιακή δομή της παρούσας ορολογικής εργασίας: π.χ. ευρετηρίαση – ΕΛΟΤ 1312. Στο κείμενο του ορισμού υπάρχει και η σύνδεση της οριζόμενης με τις σχετιζόμενες έννοιες, καθώς βασική επιδίωξη ήταν η αποτύπωση των ιεραρχικών και συσχετικών σχέσεων των εννοιών.

πηγές ανοικτής πρόσβασης	Ηλεκτρονικές πηγές που παρέχουν ελεύθερη, άμεση, διαρκή και απαλλαγμένη από τέλη και τους περισσότερους περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων πρόσβαση, κυρίως σε ακαδημαϊκό και επιστημονικό περιεχόμενο.	Παράδειγμα 1
αναζήτηση, προηγμένη	— αναζήτηση, σύνθετη	Παράδειγμα 2
αναζήτηση, σύνθετη	Αναζήτηση με εφαρμογή επιπλέον κριτηρίων και επιλογή πολλαπλών πεδίων.	
Πλατφόρμα Ψηφιακών Συλλογών	→ <u>Πλατφόρμα Ψηφιακών Συλλογών</u>	Παράδειγμα 3

Εικόνα 1 Παραδείγματα λημμάτων Γλωσσαρίου Ψηφιακών Υπηρεσιών ΕΒΕ

Για τη δημιουργία του Γλωσσαρίου Ψηφιακών Υπηρεσιών, το οποίο σε πρώτη φάση ενσωματώνεται στον Οδηγό Ψηφιακών Υπηρεσιών, αξιοποιήθηκαν τα πεδία Όρος και Ορισμός. Στην τελική μορφή του Γλωσσαρίου, ο ορισμός περιλαμβάνει τις συνδέσεις μεταξύ των εννοιών και μάλιστα ως υπερσυνδέσμους που οδηγούν στον αντίστοιχο όρο (Εικόνα 1, παράδειγμα 1), καθώς και τη σύνδεση μεταξύ συνώνυμων όρων (Εικόνα 1, παράδειγμα 2). Επίσης, για τις ίδιες τις ψηφιακές υπηρεσίες της ΕΒΕ, δηλαδή για τις ατομικές έννοιες που παρουσιάζονται αναλυτικά στο κείμενο του Οδηγού Ψηφιακών Υπηρεσιών, υπάρχει η παραπομπή στην αντίστοιχη ενότητα του Οδηγού (Εικόνα 1, παράδειγμα 3). Τέλος, επισημαίνεται ότι, από τους 120 όρους που αρχικά συγκεντρώθηκαν, στο Γλωσσάρι εντάχθηκαν 70 όροι.

3 Ορολογική πολιτική ΕΒΕ – Αρχή της συν-δημιουργίας

Η ορολογική πολιτική, σύμφωνα με το πρότυπο ΕΛΟΤ 1443 «Ορολογικές πολιτικές – Ανάπτυξη και υλοποίηση» (ΕΛΟΤ 1443:2012), είναι η πολιτική που διατυπώνεται σε επίπεδο λήψης αποφάσεων σε μια γλώσσα, έναν θεματικό τομέα ή μια επαγγελματική κοινότητα, με σκοπό την ανάπτυξη ή τη ρύθμιση αναδυόμενων ή υφιστάμενων ορολογίων. Με βάση αυτό τον ορισμό, η ΕΒΕ ανέλαβε συστηματική δράση ορολογικού σχεδιασμού, ο οποίος, σύμφωνα με το πρότυπο, συντελεί στην ανάπτυξη ορολογικών πόρων προκειμένου να υποστηριχθούν η παράσταση της γνώσης ενός πεδίου (έννοιες) και η χρήση της εν λόγω παράστασης ώστε να διασφαλίζεται η επιτυχής και απρόσκοπτη επικοινωνία εντός και μεταξύ των τομέων.

Η εφαρμογή της αρχής της συν-δημιουργίας στο πλαίσιο της παρούσας ορολογικής εργασίας έγκειται στην ενεργό συμμετοχή των ειδικών στο έργο της ανάπτυξης των

ορολογίων. Τα κείμενα που λειτούργησαν ως πηγές άντλησης όρων κατά την πιλοτική φάση υλοποίησης είναι κείμενα που έχουν γραφτεί από ειδικούς του συγκεκριμένου θεματικού πεδίου και έχουν ως αποδέκτες είτε το προσωπικό της βιβλιοθήκης είτε τους χρήστες των υπηρεσιών της.

Επιπλέον, έχει ήδη ξεκινήσει η επόμενη φάση της ορολογικής εργασίας, δηλαδή η επέκταση της υποδομής ώστε να συμπεριλάβει ορολόγια διαφορετικών θεματικών πεδίων, τα οποία εντάσσονται στο φάσμα των δραστηριοτήτων της ΕΒΕ (χειρόγραφα, αρχεία, περιοδικές εκδόσεις κ.λπ.). Σε αυτή τη φάση οι ειδικοί έχουν πολύ μεγαλύτερη συμμετοχή, αφού κλήθηκαν οι ίδιοι να αναγνωρίσουν τις έννοιες του αντικειμένου τους και να καταγράψουν τους όρους στην υπάρχουσα υποδομή συμπληρώνοντας τα σχετικά πεδία. Το έργο της ομάδας διαχείρισης ορολογίας ήταν αρχικά να εκπαιδεύσει τους ειδικούς και να τους παράσχει το κατάλληλο υποστηρικτικό υλικό και, μετά την ολοκλήρωση της εργασίας των ειδικών, να προχωρήσει στη διαχείριση των νέων ορολογίων.

Όπως επισημαίνεται και από τον Ramaswamy (2009), στο πλαίσιο εφαρμογής της αρχής της συν-δημιουργίας μεταβάλλεται η ίδια η φύση της δέσμευσης και της σχέσης μεταξύ της διοίκησης και των στελεχών του οργανισμού, και, κατ' επέκταση, μεταξύ του ίδιου του οργανισμού και οποιωνδήποτε άλλων εξωτερικών εμπλεκόμενων. Επομένως, η ομάδα διαχείρισης ορολογίας και οι ειδικοί διαφορετικών θεματικών πεδίων μετέχουν από κοινού στον ορολογικό σχεδιασμό, συν-διαμορφώνοντας τους βασικούς άξονες της ορολογικής πολιτικής, καθιστώντας έτσι την ΕΒΕ «φορέα συν-δημιουργίας».

4 Συζήτηση – Συμπεράσματα

Η σημασία ανάπτυξης και υλοποίησης ορολογικής πολιτικής έγκειται στην ανάγκη επίτευξης αποτελεσματικής επικοινωνίας, αφού ένας φορέας καλείται να αντιμετωπίσει ορολογικά τον πλούτο των αντικειμένων, υπηρεσιών, διαδικασιών, ρόλων και πληροφοριών που παράγει ή και παρέχει. Εντός αυτού του πλαισίου πραγματοποιείται η διαχείριση της ορολογίας και αντιμετωπίζονται σε μεγάλο βαθμό θέματα που δυσχεραίνουν την επικοινωνία, γεγονός καθοριστικό για την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και την ικανοποίηση του κοινού των βιβλιοθηκών, ειδικά ως προς τα συστήματα αναζήτησης δεδομένων και πληροφοριών. Στην περίπτωση εθνικών φορέων, όπως η ΕΒΕ, αναδεικνύεται επιπλέον η ευθύνη απόδοσης και χρήσης όρων σε ένα πολύγλωσσο περιβάλλον καθώς και ο ρόλος τους εντός της κοινότητας ως προς την εφαρμογή προτύπων, ενώ παράλληλα προβάλλεται η ευαισθητοποίηση σε θέματα ορολογίας. Όπως επισημαίνει και ο Nilsson σε αντίστοιχη περίπτωση (Nilsson, 2009), μια ενδιαφέρουσα συνέπεια ήταν ότι κι άλλοι οργανισμοί εξέφρασαν το ενδιαφέρον να προσφέρουν υλικό, ενώ κάποιοι, ακριβώς λόγω της αυξημένης

ευαισθητοποίησης, αναθεώρησαν το δικό τους υλικό πριν από την ολοκλήρωση και παράδοσή του. Γενικότερη προσφορά από την εμπλοκή της ΕΒΕ σε θέματα διαχείρισης ορολογίας μπορεί να είναι και η συμβολή της στην ανάπτυξη σχετικών με την ορολογία δεξιοτήτων από επαγγελματίες πολλών κλάδων και επιστημονικών πεδίων.

Λαμβάνοντας υπόψη το εύρος των δραστηριοτήτων της ΕΒΕ καθώς και το πλήθος των ατόμων που εμπλέκονται σε αυτές, η εφαρμογή της αρχής της συν-δημιουργίας στην ανάπτυξη της ορολογικής πολιτικής θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως μεθοδολογικό ρίσκο για την επιτυχία του έργου. Ωστόσο, από τις προκαταρκτικές ακόμη συζητήσεις για την ανάληψη του έργου, διαφάνηκε η κοινή αντίληψη πως η συν-δημιουργία αποτελεί μια μακροπρόθεσμα επωφελή διαδικασία για τον φορέα και για το σύνολο της κοινότητας στην οποία απευθύνεται και, ως εκ τούτου, προκρίθηκε ως η βέλτιστη επιλογή για την υλοποίηση.

Οι προκλήσεις που χρειάστηκε να αντιμετωπιστούν κατά τη διάρκεια της ορολογικής εργασίας στο σύνολό της ήταν αρκετές και ουσιαστικές. Μια καθοριστική πρόκληση ήταν να εξασφαλιστεί η συμμετοχή και δέσμευση των στελεχών του φορέα ως προς την εκτέλεση της ορολογικής εργασίας. Τόσο το γεγονός ότι επρόκειτο για σχετικά μη οικεία διαδικασία, όσο και το ότι η εργασία αυτή προστέθηκε στις ήδη αυξημένες υποχρεώσεις των υπαλλήλων του φορέα, δημιούργησε από την αρχή προβληματισμό ως προς τη βιωσιμότητα του εγχειρήματος. Όσον αφορά το πρώτο σκέλος, ως προς την εξοικείωση με το αντικείμενο, έγινε προσπάθεια να καλυφθεί με τη διοργάνωση δύο ομιλιών γύρω από θέματα ορολογίας και τυποποίησης, και με την παροχή εξατομικευμένων διευκρινίσεων σε σχετικά ερωτήματα, δηλαδή ενεργοποιήθηκε η διαδικασία ανατροφοδότησης. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος, τα στελέχη του φορέα το αντιμετώπισαν οργανώνοντας τις υποχρεώσεις τους με αποτελεσματικό τρόπο και φροντίζοντας να αφιερώσουν χρόνο και στη συγκεκριμένη εργασία. Η ανταπόκριση σε αυτή την προσπάθεια ήταν μεγάλη, ουσιαστική, συνεπής και, κυρίως, εθελοντική, επιτρέποντας έτσι μια αισιόδοξη στάση για τη συνέχιση του έργου.

Τέλος, σε ό,τι αφορά τους μελλοντικούς στόχους, προκρίνεται η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της πιλοτικής φάσης του έργου, δηλαδή της ορολογικής υποδομής και του Γλωσσαρίου Ψηφιακών Υπηρεσιών. Για τον σκοπό αυτό θα αξιοποιηθεί το πρότυπο ΕΛΟΤ 1445 «Αξιολόγηση ορολογικών πόρων – Γενικές έννοιες, αρχές και απαιτήσεις» (ΕΛΟΤ 1445:2014), το οποίο περιγράφει τις θεμελιώδεις έννοιες που σχετίζονται με την αποτελεσματική χρήση των ορολογικών δεδομένων και παρέχει τις γενικές αρχές και κατευθυντήριες οδηγίες για την αξιολόγηση της ορολογικής εργασίας. Παράλληλα, θα προχωρήσει, με την αξιοποίηση της αποκτηθείσας εμπειρίας και της ανατροφοδότησης που θα προκύψει από την αξιολόγηση, η επόμενη φάση υλοποίησης, δηλαδή η επέκταση της

υποδομής ώστε να συμπεριλάβει ορολόγια διαφορετικών θεματικών πεδίων. Έχουν ήδη εισαχθεί 388 νέοι όροι από τα τμήματα της ΕΒΕ, εκ των οποίων περισσότεροι από 10 είναι αλληλοεπικαλυπτόμενοι. Αφού πραγματοποιηθεί η διαχείριση των ορολογίων από την ομάδα έργου, θα ακολουθήσει η δημιουργία νέου/ων ορολογικού/ών πόρου/ων.

Βιβλιογραφία

- Cabré, M.T. (1999). *Terminology: theory, methods, and applications*. J. Benjamins Pub. Co.
- Nilsson, H. (2009). The realisation of a national term bank – how and why? Στο: *7th Conference "Greek Language and Terminology"*, ELETO, Athens, 22–24 October 2009.
- Pavel, S. and Nolet, D. (2001). *Handbook of Terminology*. Translation Bureau (Canada). Διαθέσιμο από: https://publications.gc.ca/collections/collection_2007/pwgsc-tpsgc/S53-28-2001E.pdf
- Ramaswamy, V. (2009). Leading the transformation to co- creation of value, *Strategy & Leadership*, 37(2), pp. 32–37. Διαθέσιμο από: <https://doi.org/10.1108/10878570910941208>.
- Temmerman, R. (2000). *Towards new ways of terminology description: the sociocognitive approach*. J. Benjamins Publishing Co.
- UNESCO (2005). Guidelines for terminology policies. Formulating and implementing terminology policy in language communities. Prepared by Infoterm. – Paris: UNESCO.
- Βαλεοντής, Κ. (2017). Στην Ορολογία δεν ορίζονται οι όροι, αλλά οι έννοιες. Στο: *11ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»*, ΕΛΕΤΟ, Αθήνα, 9–11 Νοεμβρίου 2017.
- Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (2021). *Οδηγός Ψηφιακών Υπηρεσιών ΕΒΕ* [αδημοσίευτο κείμενο].
- Πρότυπο ΕΛΟΤ 1321:1993, *Τεκμηρίωση – Κατευθυντήριες οδηγίες για τη συγκρότηση και ανάπτυξη μονόγλωσσων θησαυρών*.
- Πρότυπο ΕΛΟΤ 1443:2012, *Ορολογικές πολιτικές - Ανάπτυξη και υλοποίηση*.
- Πρότυπο ΕΛΟΤ 1445:2014, *Αξιολόγηση ορολογικών πόρων – Γενικές έννοιες, αρχές και απαιτήσεις*.
- Πρότυπο ΕΛΟΤ 402:2010, *Ορολογική εργασία – Αρχές και μέθοδοι*.
- Πρότυπο ΕΛΟΤ 562:2011, *Ορολογική εργασία – Εναρμόνιση εννοιών και όρων*.
- Τζοτζαδίνη, Α. (2015). Σχεδιασμός και κατάρτιση γλωσσαρίου για τη μετανάστευση και τις μεταναστευτικές πολιτικές των ΗΠΑ και της ΕΕ. Στο: *10ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»*, ΕΛΕΤΟ, Αθήνα, 12–14 Νοεμβρίου 2015.
- Τζοτζαδίνη, Α. και Πετράκης, Γ. (2019). Γλωσσάριο όρων για το θεματικό πεδίο της συντήρησης μιας ξενοδοχειακής μονάδας. Στο: *12ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»*, ΕΛΕΤΟ, Αθήνα, 7–9 Νοεμβρίου 2019.

Τοράκη, Κ. (2009). Από το θησαυρό στην αντίστοιχη οντολογία: μια απόπειρα προσέγγισης σε ένα ειδικό θεματικό πεδίο και τα ορολογικά ζητήματα που προκύπτουν. Στο: *7ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»*, ΕΛΕΤΟ, Αθήνα, 22–24 Οκτωβρίου 2009.

Τοράκη, Κ. (2018). Ορολογικοί πόροι – Τυποποίηση ορολογίας – Ορολογική πολιτική. Στο: Ημερίδα Ορολογίας, «Ορολογία και ορολογικοί πόροι – Οι απαιτήσεις για σύγχρονη ελληνική επιστημονική ορολογία και η ανάγκη ενεργοποίησης των ειδικών», ΕΛΕΤΟ–ΕΛΟΤ/ΤΕ21–ΕΔΟ, Αθήνα, 8 Νοεμβρίου 2018.

Χαλκιάς, Χ. και Αναγνωστόπουλος, Δ. (2003). Γλωσσάριο όρων γεωπληροφορικής και γεωγραφικών πληροφοριακών συστημάτων. Στο: *4ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»*, ΕΛΕΤΟ, Αθήνα, 30–31 Οκτωβρίου & 1 Νοεμβρίου 2003.

Άννα Μάστορα

Βιβλιοθηκονόμος Msc/PhD, Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος

Ηλ-ταχ.: amastora@nlq.gr

Αγγελική Δημητρομανωλάκη

Φιλολόγος MSc/MA, Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος

Ηλ-ταχ.: adimit@nlq.gr